

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2013. május 22.

FILOZÓFIA

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

Általános útmutató

Az *A vizsgarész* megoldásaként csak a *Javítási-értékelési útmutató*ban megadott vagy azzal tartalmilag megegyező válasz fogadható el.

A *B vizsgarész* (*Szövegértelmezés, reflektálás*) megoldási javasolataiban a lényegi tartalmi elemek, problémák és fogalmak vannak kiemelve. A feladatok megoldásaként minden tartalmilag megfelelő válasz elfogadható.

Mivel napjaink filozófiai gondolkodásában különböző megközelítések és beszédmódok léteznek egymás mellett, a *B vizsgarész* feladatai megoldásának értékelésénél nem részesíthető előnyben egyetlen beszédmód sem.

Az idegen szavak helyesírásában megjelenő hibákat ne vegyük figyelembe. (Ez azonban nem vonatkozik a filozófusok nevének helyes leírására.)

Az írásbeli vizsgán összesen 100 pont szereshető. Az értékelés során csak egész pontszám adható.

A vizsgarész (30 pont)

1. Összesen 10 pont (részfeladatonként 1-1 pont)

Platón	Arisztotelész	Descartes	Kant	Nietzsche
4, 5, 9	1, 6	2, 10	7, 8	3

2. Összesen 10 pont (részfeladatonként 1-1 pont)

Igaz	A	B				F	G	H		
Hamis			C	D	E				I	K

3. Összesen 6 pont (részfeladatonként 1-1 pont)

Fogalom	Meghatározás
metafizika	a tapasztalati világon kívüli (fizikai világon túli) létezők tudománya / első okok tudománya / a létezőt mint létezőt vizsgáló tudomány / a szubsztancia általános elmélete
kopernikuszi fordulat	azt a szemléletmódbeli váltást jelenti, amely a megismerő szubjektumot állította a középpontba / azt a szemléletmódbeli váltást jelenti, amely szerint a tárgyaknak kell az ember megismerő képességéhez alkalmazkodniuk
kategorikus imperatívusz	célokra tekintet nélkül, kötelező erejű, általános érvényű erkölcsi törvény / feltétlen erkölcsi parancs
empirizmus	ismereteink végső forrásaként a tapasztalatot megjelölő filozófiai álláspont
zoon politikon	az állami életre hivatott, közösségi lény / az ember
a priori	tapasztalat előtti, a tapasztalattól független

* A filozófiai fogalmak meghatározásánál minden olyan válasz elfogadható, amely a fogalom lényegi elemét tartalmazza.

4. Összesen 4 pont (részfeladatonként 1-1 pont)

a) Nietzsche b) Arisztotelész c) Kant d) Descartes

B vizsgarész

Szövegértelmezés, reflektálás

(feladatonként 35 pont, két feladat megoldását várjuk, így az elérhető pontszám: 70 pont)

Összefoglaló táblázat az értékelési szempontokról:

Szempontok	Pontszám
Probléma-érzékenység	10
Szövegértelmezési készség	10
Filozófiatörténeti tájékozottság	4
Argumentáció	7
Nyelvi megformálás	4
Összesen	35

A táblázatban szereplő szempontokról:

A *probléma-érzékenység* a probléma felismerését és az arra való reflektálást jelenti, a *szövegértelmezés* a gondolatmenet logikájának felismerésére és a lényegi tartalmak kiemelésére vonatkozik (a reflexiónak itt is helye lehet), az *argumentáció* és a *filozófiatörténeti tájékozottság* szorosan kapcsolódik minden szemponthoz, a kifejtés minden fázisában megjelenhetnek. Különösen fontos szempont az argumentáció minősége a reflektálás esetében.

A *nyelvi megformálás* esetében alapvető elvárás, hogy a vizsgázó által alkotott írásmű szöveg legyen!

Reflektálás:

A szövegekben megjelenő filozófiai kérdésekre és problémákra való reflektálás elbírálásánál ne a vélemény tartalmát, hanem elsősorban az érvelés minőségét, a kifejtés nyelvi színvonalát értékeljük. Azon túl, hogy a vizsgázó határozottan állást foglal, és érvekkel támasztja alá mondanóját, értékeljük azt is, ha képes a mához kapcsolni a problémát.

Értékelhető tartalmi elemek

1. Fejtse ki, hogy Arisztotelész államelméleti főművében, a *Politikában* milyen alapelv szerint különbözteti el egymástól a jó és rossz kormányzati formákat!

Arisztotelész *Politika* című művében a városállam felépítését, a kormányzati formákat, az állam és polgárai viszonyát elemzi. A városállamot a görög filozófus természetes képződménynek tekinti, amelyet szabad emberek alkotnak. Arisztotelész háromféle államformát különböztet meg, mindegyiknek van helyes (jó) és helytelen (eltorzult, korcs) változata. A három helyes változat a közjót akarja megvalósítani, a három helytelen változat pedig a magánérdekre törekszik. Az egyik típust az egyeduralkodó államforma jelenti, amikor egy ember kezében van a hatalom. Ennek jó változata a királyság, ahol a király az alattvalók javát keresi, rossz változata pedig a zsarnokság, ahol a zsarnok a saját hasznát nézi. A másik típus a kevesek uralma, amelynek jó változata az arisztokrácia, korcs formája pedig az oligarchia. A harmadik típus a sokak uralma, amelynek jó megvalósulását politeiának nevezzük, helytelen változatát pedig demokráciának. Arisztotelész szerint ez utóbbiban a vagyontalan szabadok saját érdekükben bitorolják a hatalmat.

2. Mutassa be az apollóni és a dionüszoszi elv szerepét Nietzsche művészetfelfogásában!

Nietzsche *A tragédia születése* című korai művében a mítosztól különválasztott nyugati gondolkodás kudarcára és a mítosz szükségességére irányítja a figyelmet. Nietzsche szakít azzal a művészetfelfogással, amely a művészetet egyoldalúan a fenségesség és a szépség kifejeződéseként szemléli, s nem akar tudomást venni arról, hogy a művészet szerves része a kegyetlenség és a borzalom is. Nietzsche szerint a művészet két őserőből építkezik: az apollóni elvből és a dionüszoszi elvből. Az apollóni erő az álomszerűséget, az egyszerű, tiszta rendet, a harmonikus szabályszerűséget, az egyénitettséget, az egyéni létet szimbolizálja. Az építő apollóni erővel szembe állított romboló dionüszoszi erő a mértéktelenséget, az orgiát, a tobzódást, a mámort, a féktelen ösztönöket, az önfeledtséget, a kollektívumot jelképezi. A művészet a fiatal Nietzsche értelmezésében az apollóni és a dionüszoszi elvek harmonikus egységeként jön létre. A művészet az ellentétes erők, a nyugalom és az izgatottság, a fájdalom és az élvezet, a tudatosság és az ösztönszerűség szintézise, az egyén és a közösség egymásra találása. Nietzsche a művészet legmagasabb szintű formáját a görög tragédiában, a művészet szerepét pedig az élet megmentésében látta. A modern művészet e két elem (az apollóni és a dionüszoszi) együttműködéséből nyerné vissza erejét.

3. Milyen megnyilvánulási formáit, hatásait, következményeit érzékeljük a globalizációnak?

A globalizáció világszintű egységesedési folyamatokat jelöl, kezdetéről megoszlanak a vélemények. A világot átfogó kapcsolatok különösképpen megmutatkoznak a termelési tényezők, az információs-kommunikációs jelenségek, a társadalmi és politikai intézmények összefonódásában. A globalizáció felfogható nemzetköziesedésként, piaci liberalizációként vagy homogenizálódásként, vagyis a globalizáció ölthet gazdasági, pénzügyi, információs, tudományos, kulturális formát. Ugyanakkor egymással ellentétes hatású, de egymással összefüggő folyamatoknak lehetünk tanúi: a globalizációval párhuzamosan kimutatható a lokalizáció, az integrációs törekvések mellett jelen vannak a dezintegrációs törekvések, a centralizáció mellett a decentralizáció is jellemző. A világ tehát korántsem annyira egységes, mint amilyennek látszik, s egyes régiói között folyamatosan születnek új különbségek is. A globalizáció negatív

---

hatásai közé soroljuk az egyenlőtlenségek növekedését és a tömeges elszegényedés problémáját. Vannak olyan elméletek, amelyek szerint az emberiség nagyobb része a globalizáció vesztese, mert a gyors változásokhoz sokan nem tudnak alkalmazkodni, felzárkózni. A homogénizáló globalizációval szemben növekszik a kulturális különözés igénye, felerősödik a saját kultúrával való azonosulás tudata. Újraéled vagy megerősödik az etnikai, vallási, nemzeti identitás. A tanuló a téma kapcsán kitérhet a nyersanyag- és energiafüggőség, a migrációs folyamatok, a környezeti és bűnözési hatások problémájának bemutatására is.